

SDE platvorm

2013. aasta kohalike omavalitsuste volikogude valimistel

Sotsiaaldemokraatide eesmärgiks on Eesti, kus iga inimene ja iga pere tunneb end väärtustatuna. Inimesest hooliv riik ja sidus ning kestlik ühiskond algavad tugevast, oma kogukonda parimal viisil teenivast omavalitsusest.

Praegu on Eesti suurim probleem väljaränne, rahvastiku vähenemine ja vananemine. Samas on suurenenas nii sotsiaalsed, kui regionaalsed erinevused, mis takistavad ühiskonna tasakaalustatud arengut. Neid murettekitavaid trende võimendab valitsuserakondade veendumus, et turg korraldab kõike, et avalik võim ei peagi tööturgu ning regionaal- ja majandusarengut suunama ja et kõigepealt tuleb rikkaks saada, alles siis on võimalik olla hooliv, terve ja tark.

Kohalikel omavalitsustel – linnadel ja valdadel on ees seismas mitmed rasked ülesanded. Hõredalt asustatud ning suurematest linnadest kaugel asuvad piirkonnad ja omavalitsusüksused on eriti keerulises olukorras. Inimeste lahkumine halvendab omavalitsuste rahalist olukorda ja pärsib nende võimekust pakkuda kvaliteetseid teenuseid, mis omakorda sunnib inimesi liikuma suurematesse keskustesse või välismaale. Sellest surnud ringist tuleb välja murda. Et vältida hääbumist, peame jagu saama parempoolsest käegalõõmise mentaliteedist ja senisest lihtsakoelisest mõtteviisist.

Sotsiaaldemokraatidena

... oleme veendunud, et Eesti suurim vara on meie inimesed. Eesti riik peab oma inimesi hoidma sõltumata sellest, millises Eesti piirkonnas keegi elab, milline on kellegi emakeel või majanduslik jõukus. Eesti vajab igaühe panust: just siin, Eestis, tuleb luua parimad võimalused inimese annete ja võimete arendamiseks.

... soovime, et kõikjal Eestis oleks võimalik väarikalt elada - saada head haridust ja korralikku arstiabi ning hoolekandeteenuseid, liikuda ühistranspordiga, töötada ja edendada ettevõtlust, nautida kultuuri ning osaleda ühiskonnaelus. See kõik eeldab loogilist ning läbimõeldud riigi- ja halduskorraldust, kaasavat valitsemiskultuuri, omavalitsuste huve arvestavat riigirahandust ning tugevaid, nutikaid ja pädevaid omavalitsusi.

... suurendame omavalitsuste autonoomiat ja rolli riigis. Tugevad omavalitsused on hooliva ja toimeka riigi alusmüür. Riigijuhid peavad tunnustama omavalitsusi võrdväärse partnerina poliitiliste valikute tegemisel kõiges, mis puudutab igapäevast heaolu ja elukvaliteeti. Riik peab tagama omavalitsusele eelarveautonoomia ja kandma hoolt selle eest, et kõik omavalitsustele pandud kohustused oleksid piisavalt rahaliste vahenditega kaetud. Haldusreform peab seisnema mitte uute piiride joonistamises, vaid avaliku võimu ülesannete selges sõnastamises ning nende andmises just sellele võimutasandile, kus neid saab inimeste jaoks parimal ja kvaliteetseimal moel täita.

... loome tugeva maakondliku tasandi. Lisaks valdadele ja linnadele on mitmete eluliselt vajalike teenuste mõistlikuks korraldamiseks vaja ka tugevat maakonda. Suur hulk probleeme vajaksid ühist lahenduste otsimist ja leidmist just maakondlikul tasandil. Riigivalitsejate tegevus Eesti maakondade nõrgestamisel tuleb lõpetada. Maakond peab olema tugev valdade koostööd koordineeriv ja piirkondlikke probleeme lahendav omavalitsustasand. Esimeseks sammuks sellel teel on maakondlike omavalitsusliitude tugevdamine.

Tark ja tulevikku vaatav kogukond

Lapsed ja noored esikohale. Omavalitsuse hea käekäik sõltub tema piirkonna laste ja noorte arenguks loodud tingimustest. Igale lapsele ja noorele tuleb kindlustada turvaline ning arendav kasvukeskkond ja tagada ligipääs parimale võimalikule haridusele. Omavalitsusüksuse kohustuseks on kujundada iga kool lapsesõbralikuks, omanäoliseks ja kvaliteetset haridust ning huvitegevust pakkuvaks õppeasutuseks. Omavalitsuse piirid ei tohi olla takistuseks hea hariduse võimaldamisel, omavalitsuste koostöö on möödapääsmatult vajalik. Omavalitsuse ülesandeks on ka luua tingimused laste turvaliseks ja võimalikult kiireks kodust kooli liikumiseks jalgsi, koolibussi või jalgrattaga.

Hea partner vabakonnale. Targas kogukonnas on loodud eneseteostuse ja -täiendamise võimalused kõigile inimestele. Mitmekülgse huvitegevuse võimaldamiseks peab omavalitsus aitama rahva- ja seltsimaju majandada ning väärtustama ringijuhte. Omavalitsuse initsiatiiv, abi ja toetus on väga olulised sportimis- ning vaba aja veetmise võimaluste arendamisel.

Meie lubame selle eest seista ja...

... kindlustame koostöös riigiga igale lapsele lasteaia- või hoiukoha.

... soovime, et riik kehtestaks lasteaiaõpetajate palgamäärad sarnaselt üldhariduskoolide õpetajatega ja eraldaks selleks vajaliku raha riigieelarvest.

... tagame igale lapsele võimaluse õppida kodulähedases põhikoolis. Kogukonna jätkusuutlikkuse ja keskkariduse võrdse kättesaadavuse tagamiseks peame vajalikuks, et lisaks maakonnakeskustes tekkivaile riigigümnaasiumeile säiliks võimalus ka omavalitsuslike täistsükliga (1.-12. klass) koolide tegevuseks.

... toetame kooliteel turvaliste ülekäigukohtade, jalg- ja jalgrattateede rajamist iga kooli lähipiirkonnas.

... kindlustame koostöös riigiga igale koolinoorele gümnaasiumi lõpuni tervisliku ja tasuta koolilõuna ning osavõtu vähemalt ühest huviala- või spordiringist.

... loome koolidele samaväärsed võimalused. Selleks on vajalik, et kõiki põhikoole ja gümnaasiume, mille püsimine on kogukonna poolt otsustatud, finantseeritakse riiklikult mitte nn pearaha alusel, vaid õppekavapõhiselt ja sõltumata kooli omandivormist.

... peame oluliseks kõigi pedagoogide palgatõusu vähemalt tasemeni, mis ületaks püsivalt riigi keskmist palka 20% võrra, samuti koolide miinimumkoosseisu ning õpetajate normkoormuse riiklikku reguleerimist. Sõlmime üleriigilisel raamlepingul põhinevaid kollektiivlepinguid kooli omaniku, koolijuhi ja pedagoogilise kollektiivi vahel.

... arendame noorsootööd ja toetame avatud noortekeskuseid ning koolide, noortekeskuste ja kogukonna koostööd noorte vaba aja sisustamisel.

... toetame rahvaraamatukogude tegevust, sest need on sageli ainsaks kultuurikoldeks väiksemates asulates ja külades. Riiklik toetus raamatute ostmiseks peab säilima, kuid ka omavalitsus peab seisma hea raamatukogude infotehnoloogilise kaasajastamise ja lugemisvaraga varustamise eest.

... **tõstame raamatukoguhoidjate palka**, et väärtustada nende panust Eesti kultuuri säilitamisel ja edendamisel ning et toetada rahvaraamatukogude säilimist maapiirkondades.

... **soodustame kodust kaugel õppivate noorte naasmist kodukohta**, näiteks stipendiumite maksmise või elamispinna pakkumise kaudu.

... **toetame maakondlike kutsehariduskeskuste tegevuse lõimumist gümnaasiumihariduse ja kohaliku tööturu vajadustega** ning kõrgkoolide piirkondlike kolledžite arendamist.

... **arendame sportimis- ja vaba aja veetmise võimalusi**, loome tingimused igas vanuses inimeste huvitegevuseks ja toetame mittetulunduslikke omaalgatusi.

Hooliv kogukond

Kvaliteetsed avalikud teenused peavad olema kõikjal kättesaadavad. Valitsuserakondade vastutustundetu ükskõiksus on loonud Eestis olukorra, kus sotsiaalteenuste kättesaadavus ning avalike teenuste valik ja kvaliteet sõltub inimese elukohast. See on vastuolus Põhiseadusega ning soodustab riigi ääremaastumist - inimeste siirdumist tõmbekeskustesse ja välismaale. Arvestades muutusi meditsiinisüsteemis on arstiabi kättesaadavus drastiliselt vähenemas. Paljud omavalitsused ei suuda lahendada elanikkonna vananemise, vaesuse ja laste omapäi jätmisega seotud probleeme. Laste hoolekandes ja lastekaitstes on riik jätnud omavalitsustele suure otsustusruumi, kuid paljudes valdades puudub lastekaitsetöötaja sootuks. Sotsiaaldemokraatide eesmärgiks on arendada kõigis valdades ja linnades välja omavalitsusele kohane tervishoiu- ja hoolekandesüsteem, mis toetub kohaliku elanikkonna vajaduste põhjalikule analüüsile ning pakub teenuseid kõigile abivajajatele.

Omavalitsuste ja vabakonna koostöö. Suurendame omavalitsuste maakondlikku koostööd tervishoiuteenuste toetamisel ja sotsiaalteenuste korraldamisel. Partnerluses kodanikeühenduste ja vabatahtlikega otsime uusi tõhusaid lahendusi sotsiaalsetele probleemidele. Kõik vajalikud tervishoiu- ja hooldusteenused peavad olema abivajajatele kättesaadavad.

Meie lubame selle eest seista ja...

... **töötame riigi ning omavalitsuste koostöös välja sotsiaalteenuste terviklahenduse, mis tagatakse elanikele igas omavalitsuses.** Pöörame erilist tähelepanu lastele, paljulapselistele peredele, puuetega inimestele, omasteholdajatele ja eakatele.

... **soodustame koostööd mittetulundusühendustega hoolekandeteenuste osutamisel**, tagades kvaliteedikontrolli ja pakkudes teenuste osutajatele koolitustuge.

... **toetame perearstide tegevust vallas või linnas**, abistame perearsti juurde pääsemisel.

... **toetame kogukonnapõhise ennetustöö edendamist**, kaasates vabakonna organisatsioonid erinevate ennetusprogrammide väljatöötamisse ja elluviimisse.

... **parandame probleemseid perekondi toetavate teenuste kättesaadavust**, et vähendada laste asenduskodudesse paigutamist. Tagame asenduskodudes kasvavatele lastele normaalseks arenguks ja eluks vajalikud tingimused ja tugiteenused.

... korraldame lastekaitset kooskõlas laste huvide ning vajadustega.

... toetame puuetega inimeste aktiivset tegutsemist ja neile võrdsete võimaluste loomist tööturul ning ühiskondlikus elus.

... seame prioriteediks eakate aktiivsuse ja töövõime säilimise. Toetame tasuta või soodushinnaga koolitusi, taastusravi, vaba aja veetmise ja nõustamisteenuseid, samuti koduhoolduse meetmeid, mis aitavad eakatel igapäevaeluga toime tulla. Parandame inimväärsete hooldusravi- ja hooldekoduteenuste kättesaadavust kõigile pensionäridele.

... peame vajalikuks sotsiaaltöötajate palgataseme tõstmist kõrgharidusega spetsialisti jaoks väärilisele tasemele.

Töökas ja ettevõtlik kogukond

Töökoht käeulatuses või mõistliku sõiduaja kaugusel. Riik ja kohalik omavalitsus peavad looma tingimused töökohtade tekkeks ka väljaspool suurlinnu ja võimaldama inimeste liikumist töö- ja kodukoha vahel. Vaid mõistliku sõiduaja kaugusel asuv hea töökoht võimaldab vähendada väljarännet Eestist, noorte lahkumist maapiirkondadest ja elanikkonna koondumist paari suuremasse keskusesse.

Ettevõtluskeskkonna loomine. Kuigi ettevõtluse edendamine ei ole omavalitsusüksuse otsene seadusest tulenev kohustus, on omavalitsuse aktiivne hoiak siiski väga oluline. Väikelinnade ja maapiirkondade arengu mootoriks on omavalitsuse ja riigi koostöö inimvara arendamisel, ettevõtlust võimaldav taristu, omavalitsuse soosiv suhtumine ettevõtlusesse ning inimeste liikumisvõimaluste tagamine.

Meie lubame selle eest seista ja...

... soodustame koolides ettevõtlusõpet ja karjäärinõustamist, tutvustame lastele ja noortele kohalikke ettevõtteid ning tulevasi kodupiirkonnas töötamise võimalusi.

... teeme riigiga koostööd kvalifitseeritud tööjõu kättesaadavuse parandamiseks.

... tutvustame aktiivselt kohalikke võimalusi ettevõtlusega tegelemiseks ja töökohtade loomiseks. Toetame omavalitsuste ja vabakonna koostööd ettevõtluse arendamisel ja töökohtade loomisel.

... arvestame planeeringute koostamisel ettevõtjate vajadustega. Aitame ettevõtjaid äritegevuseks vajaliku infrastruktuuri loomisel.

... vähendame bürokraatiat. Teeme kõik omavalitsusüksusest sõltuvad toimingud võimalikult kiiresti ning abistame ettevõtjaid teiste ametiasutustega suhtlemisel.

... leiame võimalusi ettevõtete ja inimeste ühiseid vajadusi arvestavate avalike teenuste pakkumiseks, olgu selleks teede korrashoid, ühistranspordivõrk ja - graafikud, lasteaedade lahtiolekuajad, koolide pikapäevärühmade tegevus või info avaldamine omavalitsusüksuste infokandjates.

... eelisarendame ühistransporti tagamaks säästlikku ja mugavat liikumist kodu ja töökoha vahel, linna ja linna tagamaa vahel.

... peame oluliseks omavalitsuste ja riigi koostööd aktiivse tööpoliitika meetmete loomisel ja rakendamisel ning aitame kaasa paindlike töövormide (osaajaga, kaugtöö jms) levikule, mis soodustaksid ka töö- ja pereelu ühildamist.

... soodustame riigiasutuste ning kutseharidus- ja kompetentsikeskuste paiknemist väljapool suurlinnu, et luua töökohti ja võimaldada (riikliku stipendiumi toel) piirkonna vajadustele vastavat pikemaajalist osakoormusega ümberõpet.

... toetame era- ja avaliku sektori koostööd ja kohalike ettevõtjate tegevust.

Roheline kogukond

Majandame säästlikult. Roheline majandamine vähendab kulusid ja säästab loodust. Iga vald ja linn saab kaasa aidata keskkonnasõbralike tehnoloogiate levikule ja keskkonnahoidliku mõtteviisi kujunemisele, alates loodushariduse toetamisest kuni loodusele ohutute tootmistehnoloogiate ja innovaatiliste küttelahenduste tutvustamise ja juurutamiseni.

Tagame puhtama elukeskkonna. Keskkonnamajandus on valdkond, kus turureeglid tihti ei toimi. Linnades ja hajaasustatud aladel on erinevad tingimused ja väljakutsed ning omavalitsused peavad nendega arvestama. Kohalik omavalitsus ja riik peavad hoidma aktiivset rolli ja kandma vastutust efektiivse jäätmemajanduse ja taaskasutuse korraldamise eest kõikjal Eestis.

Rohemajandust toetades loome töökohti. Kohalikul toormel põhineva majanduse ja energeetika edendamine hoiab kokku kulusid ja loob kohalikke töökohti. Peame seda silmas nii planeeringutes, küttesüsteemide arendamisel kui ka teenuste tellimisel.

Meie lubame selle eest seista ja...

... levitame keskkonnasõbralikku mõtlemist, aidates kaasa keskkonnasõbralike hoiakute ja tehnoloogiate levikule inimeste kodumajapidamistes ja ettevõtluses.

... eelistame ja toetame kohalike taastuvate ja alternatiivsete energiakandjate kasutuselevõttu kohalikus energiamajanduses.

... toetame energiasäästlikkust ja energiatõhusust tagavate tööde teostamist nii valla või linna asutustes kui ka eraettevõtetes ja eluhoonetes.

... toetame loodusharidust ja säästliku mõtteviisi arendamist kogukonnas, koolides, lasteaedades ja huvihariduses.

... teeme aktiivset koostööd teiste omavalitsuste ja vabakonnaga puhtama keskkonna saavutamiseks;

... abistame korteriühistuid ja eramute omanikke keskkonnasäästlike lahenduste kasutusele võtmisel.

... eelisarendame keskkonnahoidlikke transpordivõrgustikke, pöörates iseäranis rõhku ühistranspordiga integreeritud kergliikluste arendamisele ning ühistranspordi mugavuse parandamisele ja kiiruse tõstmisele.

Avatud valitsemine ja sidus kogukond

Inimeste vajadused poliitilise ärapanemise asemel. Valitsemine ei tähenda mitte võimu, vaid vastutust. Seame kohaliku elu korraldamisel esiplaanile inimeste vajadused ning soovime vähendada erakondlikku egoismi ja sisutut kemplemist. Mõistame, et kodulähedased lasteaiad, koolid, ja töökohad, korras teed ja toimiv ühistransport ning hoolekandeteenuste kättesaadavus on poliitilistest mängudest olulisemad.

Partnerlus ja avatud valitsemine. Omavalitsuse aluseks on koostöövõimeline, sidus ja tugeva identiteediga kogukond, kelle häält on otsuste tegemisel arvesse võetud. Sotsiaaldemokraadid ei salli sundparteistamist. Tagame avatud valitsemise kaudu kogukonna kokkukuuluvuse, valitsemise usaldusväärsuse ja läbipaistvuse. Toome ühise laua taha kõik, kes soovivad kogukonna elu korraldamisel kaasa rääkida ja aidata.

Meie lubame selle eest seista ja...

... tagame kodaniku jaoks võimalikult lihtsa suhtlemise valla- või linnavalitsusega. Vähendame bürokraatiat ja parandame teeninduskultuuri. Võimalikult paljusid probleeme peab saama lahendada ka interneti kaudu.

... kaasame omavalitsuslike ülesannete täitmisel partnereid teiste omavalitsuste, ettevõtete või kodanikeühenduse seast.

... toetame noortevolikogude tegevust ja kaasame noorte esindajad omavalitsuse volikogu komisjonide töösse.

... räägime inimestega ja huvirühmadega kõigi oluliste otsuste ettevalmistamisel ja elluviimisel juba võimalikult varajases staadiumis. Rakendame kaasava eelarvestamise põhimõtteid. Arvestame ka väiksemate sotsiaalsete gruppide huve ning kaasame neid otsuste tegemisse.

... oleme otsustavalt vastu omavalitsusametnike sundparteistamisele ja peame personalivalikul oluliseks lähtumist inimese kogemustest, teadmistest ja oskustest, mitte erakondlikust kuuluvusest.

Arukas riigireform

Kohalikke asju korraldavad kohalikud. Kohalik omavalitsus ei ole pelgalt avalike teenuste osutamise koht, vaid eelkõige inimeste õigus ja võime ühiskonnaelu ise korraldada. Probleeme tuleb lahendada inimesele nii lähedal kui võimalik. Vaid nii tunnetab valla- või linnakodanik, et ta on omavalitsuse jaoks oluline, vaid nii saab tagada, et inimese arvamust kuulatakse ning tema olukorraga arvestatakse. Vaid nii saab loota, et ka inimene ise maksimaalselt panustab oma kodukoha arengusse.

Iseseisvad omavalitsusüksused. Kohalike omavalitsuste finantsautonoomia tagamine on olulisim ülesanne omavalitsuste tugevdamisel. See tähendab, et omavalitsustel peab olema suurem õigus oma tulude üle otsustamisel ning tõhusam kaitse riigi omavoli eest.

Sundliitmine ei ole lahendus. Me ei poolda omavalitsuste sunniviisilist liitmist, ilma et toimuks põhimõttelisi muudatusi omavalitsuskorralduses ja riiklikus kohahalduses. Eesti vajab nii kogukondlikku esindusdemokraatiat kui ka efektiivseid ja võrdselt kättesaadavaid avalikke teenuseid. Valdades ja linnades saab langetada palju kogukonna igapäevast toimimist ja lähiteenuseid puudutavaid otsuseid, omavalitsusliku halduse raskuskese peab koonduma aga just maakonna tasandile.

Meie lubame selle eest seista ja...

... taotleme kohalike omavalitsuste finantsautonoomia kindlustamist, riiklikest maksudest osa suunamist kohalikesse eelarvetesse ning üksikisiku tulumaksu ja maamaksu kujundamist tegelikeks ja õiglasteks kohalikeks maksudeks.

... tugevdame omavalitsuslikku koostööd, soodustades omavalitsusüksuste vabatahtlikku liitumist ja jõustades maakondliku omavalitsusliidu institutsiooni. Omavalitsusliitude tugevdamine eeldab nii nende juriidilise staatuse muutmist, omavalitsuslike ühistegevuste finantseerimise korraldamist omavalitsusliitude kaudu kui ka omavalitsusliku iseloomuga funktsioonide üleandmist maavalitsustelt omavalitsusliidule. Pikemas perspektiivis peame vajalikuks maakondliku omavalitsustasandi taastamist.

Kokkuvõtteks

Eesti on inimesed. Riik algab igast perekonnast, igast kogukonnast ja kohalikust omavalitsusest. Sotsiaaldemokraadid tajuvad vastutust iga inimese, kogukonna ja omavalitsuse ees. Kui tahame teha Eesti kestvaks ja tugevaks, siis peame tegema tugevamaks meie kohalikud omavalitsused – vallad, linnad ja maakonnad.

Eesti vallad ja linnad on meie kõigi ühine kodu. Sotsiaaldemokraadid teevad lõpu vastandumisele ja seovad ühiskonna üheks tervikuks. Valdades ja linnades ei saa elu korraldada, õhutades vastuolusid keskvalitsuse ja kohalike omavalitsuste vahel, maa ja linna vahel, erinevate rahvuste, noorte ja vanade, ametnike ja mitteametnike, ettevõtjate ja tööliste vahel. Meie ühist kodu saab hoida vaid ühendades, koostöös ja tasakaalu otsides, mitte eraldades. Eesti vajab sotsiaaldemokraatiat!